

Yeşilyurt, N. (2022). Kitap Tanıtımı – Yazılı Kaynaklar ve Anlatılar Işığında Türk Mitolojisi Yaz: Kabak, T. ve Köksal, F., *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:5, Sayı:1. 208 – 210.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 01.03.2022

Kabul / Accepted: 14.03.2022

Kitap İnceleme / Book Review

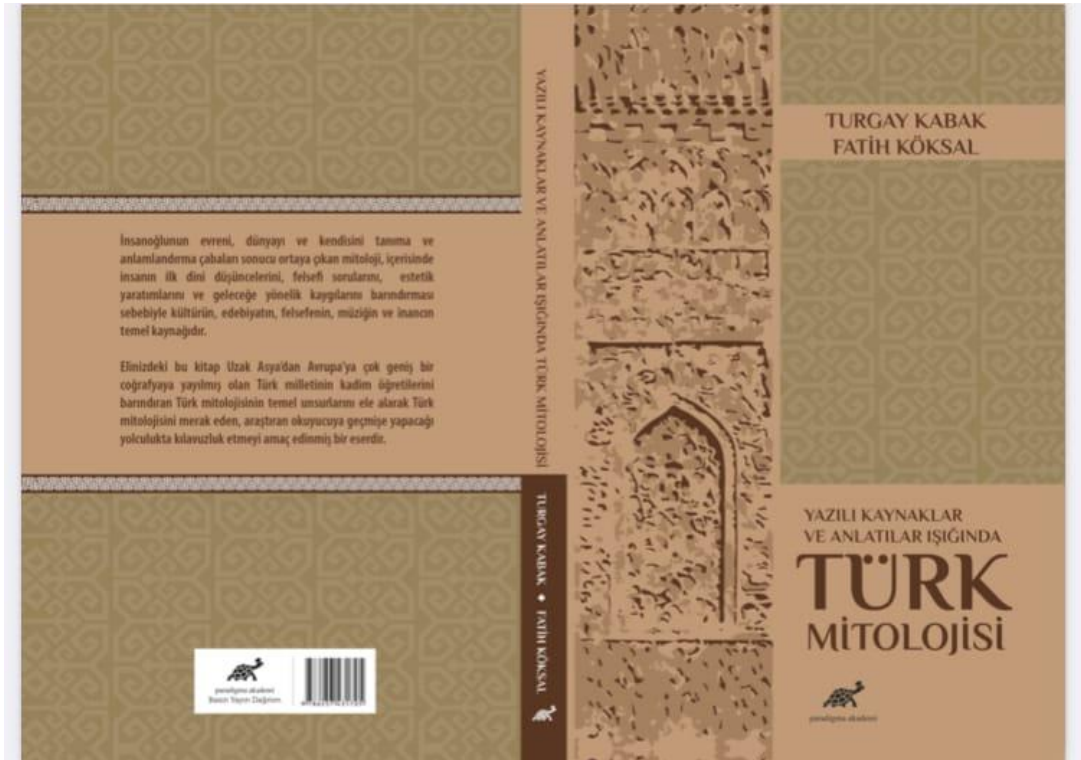
Doi Numarası / Doi Number:

YAZILI KAYNAKLAR VE ANLATILAR IŞIĞINDA TÜRK MİTOLOJİSİ

Nurdan YEŞİLYURT*

Turgay Kabak & Fatih Köksal, *Yazılı Kaynaklar ve Anlatılar Işığında Türk Mitolojisi*. Çanakkale: Paradigma Akademi, 2021, ISBN: 978-625-7431-70-5, 192 Sayfa.

* Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, Kocaeli/TÜRKİYE
yesilyurtnur66@gmail.com ORCID: 0000-0002-2845-3541

Halk anlatılarının önemli bir kolu olan mitler, milletlerin maddi ve manevi değerlerini barındırması adına önemlidir. Mitler, toplumların değerlerini açık bir şekilde yansıtmalarının yanında çoğu zaman sembol dilinin ardına sığınır. İnsanlığın başlangıcıyla şekillenen mitler, kutsal anlatılar olarak kabul edilmiş ve başta bilim insanlarının çalışmaları olmak üzere çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Tanıtımı yapılan “Yazılı Kaynaklar ve Anlatılar Işığında Türk Mitolojisi” adlı çalışma, Bayburt Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Dr. Turgay Kabak ve Arş. Gör. Fatih Köksal tarafından hazırlanmıştır. Eser, Türk mitolojisini öğrenmek isteyen araştırmacı ve okurlara önemli bilgiler sunmaktadır.

192 sayfadan oluşan eser; öz geçmiş, içindekiler, ön söz, giriş, birinci, ikinci ve üçüncü bölümler ile sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde mit hakkında bilgi verildikten sonra mitin belli başlı sözlüklerdeki temel anlamlarına ve mit üzerine çalışma yapan önemli bilim insanlarının mit tanımlarına yer verilmektedir. Sonrasında Türk mitolojisi araştırmalarındaki güçlükler ve sınırlılıklardan bahsedilerek çalışmanın amacı ve kapsamı ortaya konulmaktadır. Çalışmanın amacı; “Türk Mitolojisini tarihi, sözlü ve etnografik boyutlarıyla ele alan, güvenilir kaynaklara dayanarak okuyucunun Türk mitolojisini bütün boyutlarıyla görüp bilgi edinebileceği, sade, anlaşılır ve sistematik bir eser sunmak ve Türk mitolojisine yönelik yeni bir bakış açısı kazandırmaktır. Ayrıca dijital alanlarda Türk mitolojisi ile ilgili yapılacak her türlü çalışmaya (çizgi film, sinema filmi vb.) kaynaklık edecek güçlü doneler sunmak da çalışmanın amacıdır” (Kabak ve Köksal: 2021: 16).

Çalışmanın birinci bölümü “Türk Mitolojisinin Kaynakları” başlığı altında ele alınmaktadır. Türk mitolojisi; Çin kaynakları başta olmak üzere Türkçe, Arapça-Farsça, Batılı ve Çağdaş kaynaklar üzerinden değerlendirilmektedir, bunların yanı sıra Türk mitolojisi, “Türkçe Kaynaklar” başlığı altında da başta Orhun Kitabeleri, Dede Korkut Hikâyeleri ve İslamiyet öncesi Türk destanlarından hareketle incelenmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümü “Gök Tanrı ve Eski Türk Dini” adıyla ele alınmaktadır. Bu bölümün “Tanrısal Güçler” başlığı altında Ülgen, Umay, Yer-Su İyeleri ve Erlik’ten bahsedilerek bu güçlerin Türk mitolojisindeki yerlerine değinilmektedir. Diğer alt başlık olan “Şaman” başlığında Şaman ve Şamanizm’den “İbadet” başlığında ritüeller, tapınak ve din adamı kavramlarından, “Kültler” başlığı altında ise Türk mitolojisinde önemli yeri olan atalar, dağ, ağaç, su, ateş ve ocak kültürlerinden bahsedilmektedir. İkinci bölümün son başlığında ise Türk mitolojisinde kutsal sayılan at, kurt, geyik, koç/koyun ve kartal gibi belli başlı hayvanlara yer verilmekte ve bu hayvanların Türk mitolojisindeki yeri ele alınmaktadır. Çalışmada yukarıda adı geçen terimlerin başta sözlüklerde geçen anlamları olmak üzere Divânu Lugâti't-Türk, Orhun Kitabeleri, Oğuz Kağan Destanı, Çin Yıllıkları, Moğol Kaynakları, Dede Korkut Hikâyeleri ve Irk Bitig gibi önemli kaynaklardan hareketle bu terimlerin bu kaynaklarda kaç yerde ve nasıl geçtiği hakkında da bilgiler verilmektedir. Ayrıca bu kısımda gerek bölümün içerisinde gerekse bölümün sonunda çeşitli kaynaklardan resimlere başvurularak bölüm desteklenmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde mitlerin sınıflandırılması yapılmaktadır. İlk olarak Kozmogoni mitlerinin açıklamasıyla başlayan bu bölümde evrenin yaratılmasıyla ilgili görüşlere yer verilmektedir. Çalışma, Kül Tigin ve Bilge Kağan yazıtlarından hareketle Türk Kozmogonisi hakkında yaklaşımları ortaya koymaktadır. Bu bölümde sadece evrenin yaratılışı değil, insanın yaratılışı da ele alınmaktadır. *Verbitskiy ve W. Radloff'un Derlediği Altay Yaratılış Miti* ve *Mısırlı Tarihçi Devadarî'nin Türklerin ilk Atalarının Yaratılışı ile İlgili Aktardığı Yaratılış Miti* kozmogoni mitleri başlığı altında verilerek çalışma desteklenmektedir. Bu bölümde Türk mitolojisi için önemli bir yeri olan ve aynı zamanda sadece Türk mitolojisine ait olan Türeyiş mitleri de ele alınmaktadır. Türeyiş mitleri; *Oğuz Kağan Destanı*, *Göktürk Destanları (Kurt ve Ergenekon)* ve *Uygur Destanları (Türeyiş ve Göç)* ile desteklenmektedir. Son olarak ise Eskatoloji mitlerine yer verilmektedir. Daha çok Kozmogoni mitleriyle ele alınan Eskatoloji mitleri, evrenin yok oluşuyla ilgilidir. Bu bölümde *Anohin Tarafından Tespit Edilen Altay Türklerine Ait Tufan Miti*, *Verbitskiy Tarafından Tespit Edilen Altay Türklerine Ait Tufan Miti* ve *W. Radloff ve V. Verbitskiy Tarafından Tespit Edilen Kıyamet Mitleri* aktarılarak çalışma yoğunlaştırılmaktadır.

Sonuç bölümünde yazarlar, mit için neredeyse folklorun bütün dallarına yayıldığı gerçeği ve aynı zamanda mitlerin gündelik ihtiyaçların yanında toplumsal ihtiyaçları da barındırması üzerinde durarak mitlerin pek çok işleve sahip olduğunu dile getirmektedirler. Türk mitolojisi arketipler vasıtasıyla özünü

korumuş bu yüzden de “Türk mitolojisi hâlâ yaşam formundadır” denilerek de Türk mitolojisinin canlılığı dile getirilmektedir. Çalışmada Türk mitolojisinde arkaik ve yaşayan mitik unsurlar detaylı bir şekilde ele alınmaya çalışılmaktadır. Değişen dünya koşullarına rağmen Türk mitolojisi çağa ayak uydurarak mitlerini üretmeye ve onları ayakta tutmaya devam etmektedir (Kabak ve Köksal: 2021: 183-184).

Türk mitolojisine bütüncül bir açıdan bakan *Yazılı Kaynaklar ve Anlatılar Işığında Türk Mitolojisi* adlı bu çalışma, Türk mitolojisi üzerine çalışacak olanlar ve kendi mitolojisini, kültürünü öğrenmek isteyen kişilere ilham verici ve yol gösterici bir kaynaktır.